

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО
Механіко-математичний факультет
Кафедра фінансів та обліку

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи

О.А. Кузнецова

2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ

Ступінь бакалавра

Спеціальність:

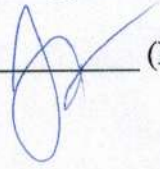
для всіх спеціальностей

2021 – 2022 навчальний рік

Розробник: Данік Наталія Вадимівна, доцент кафедри фінансів та обліку, кандидат економічних наук, доцент (Данік Н.В.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фінансів та обліку

Протокол № 6 від «17» грудня 2020 року

Завідувач кафедри (Корнєва Н.О.)

Анотація

Підвищення фінансової грамотності сприяє ухваленню відповідальних фінансових рішень. Зі свого боку відповідальні фінансові рішення дозволяють громадянам зберігати індивідуальну фінансову стабільність, а у підсумку – сприяти фінансовій стабільності держави.

Водночас фінансова грамотність є важливою передумовою фінансової інклюзії, адже дозволяє споживачам фінансових послуг сповна використовувати їх потенціал.

Національний банк України визначив фінансову інклюзію однією зі своїх стратегічних цілей. Фінансова інклюзія – створення умов для залучення усіх сегментів населення та бізнесу до користування різноманітними фінансовими послугами, які доступні за інфраструктурою та ціною, офіційно урегульовані та відповідають потребам населення з метою стимулювання економічного зростання країни та зменшення соціальної нерівності у суспільстві.

Реалізація цілі досягатиметься через формування та розвиток системи захисту прав споживачів, Національну стратегію, заходи з підвищення фінансової грамотності українців та розвиток безготівкової економіки.

Робота над підвищенням рівня фінансової інклюзії та фінансової грамотності є довгостроковою, тому вимагає координації та взаємодії різних стейкхолдерів та партнерів для досягнення поставлених цілей.

Ця дисципліна формує теоретичну базу для вивчення нормативних дисциплін «Банківська система», «Банківська справа», «Гроші та кредит».

Ключові слова: фінансова грамотність, фінансова інклюзія, Національний банк України, фінансова стабільність, цифровізація.

Summary

Improving financial literacy promotes responsible financial decisions. For their part, responsible financial decisions allow citizens to maintain individual financial stability, and ultimately - to contribute to the financial stability of the state.

At the same time, financial literacy is an important prerequisite for financial inclusion, as it allows consumers of financial services to reach their full potential.

The National Bank of Ukraine has identified financial inclusion as one of its strategic goals. Financial inclusion - creating conditions for attracting all segments of the population and business to use a variety of financial services that are available in infrastructure and price, officially regulated and meet the needs of the population to stimulate economic growth and reduce social inequality in society.

The goal will be achieved through the formation and development of a system of consumer protection, the National Strategy, measures to improve the financial literacy of Ukrainians and the development of a cashless economy.

Work on improving financial inclusion and financial literacy is long-term, so it requires coordination and interaction of different stakeholders and partners to achieve the goals.

This discipline forms the theoretical basis for the study of normative disciplines "Banking System", "Banking", "Money and Credit".

Key words: financial literacy, financial inclusion, National Bank of Ukraine, financial stability, digitalization.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка 03 Гуманітарні науки 05 Соціальні та поведінкові науки 07 Управління та адміністрування 12 Інформаційні технології	<i>денна форма навчання</i>
Індивідуальне науково-дослідне завдання: « Напрями підвищення рівня фінансової інклюзії в Україні»		Вибіркова
Загальна кількість годин – 150 год.	Спеціальності: 012 Дошкільна освіта 013 Початкова освіта 041.01 Середня освіта (Українська мова і література) 014.03 Середня освіта (Історія) 014.11 Середня освіта (Фізична культура) 032 Історія та археологія 072 Фінанси, банківська справа та страхування 073 Менеджмент 051 Економіка 052 Політологія 122 Комп'ютерні науки 123 Комп'ютерна інженерія	<i>Рік підготовки:</i> 2-й
		<i>Семестр:</i> 3-й
http://moodle.mdu.edu.ua/course/	Ступінь бакалавра	<i>Лекції</i> 10 год.
		<i>Практичні</i> 16 год.
		<i>Самостійна робота</i> 124 год.
		Вид контролю: залік

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить для денної форми навчання – 150 год.: 26 год. – аудиторні заняття, 124 год. – самостійна робота (17% / 83%).

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

Мета курсу: сформувати європейського, фінансово обізнаного українця.

Завдання курсу:

- змінити фінансову культуру молодшої людини;
- сформувати зі студентів агентів змін;
- вивчити єдину комунікаційну платформу;
- вивчити зусилля державних органів, бізнесу та громадянського суспільства, спрямовані на підвищення фінансової грамотності на національному рівні

Передумови для вивчення дисципліни:

Фінансова грамотність.

Навчальна дисципліна складається з 5-х кредитів.

Програмні результати навчання:

ПР 01. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР 02. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ПР 03. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти.

Студент оволодіває такими **компетентностями:**

Здатність здійснювати ефективні комунікації.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

Здатність працювати у команді.

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни:

Тема 1. Сутність поняття «фінансової інклюзії» у системі інклюзивного зростання

Тема 2. Місце фінансової інклюзії у стратегії Національного банку України

Тема 3. Вибір банку, депозити, кредити, картки.

Тема 4. Складання власного та родинного бюджету

Тема 5. Валютно-обмінні операції та онлайн-банкінг.

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «фінансова інклюзія»

Тема 1 – Сутність поняття «фінансової інклюзії» у системі інклюзивного зростання

Дослідження змісту та особливостей інклюзивного розвитку економіки. Концепція інклюзивного розвитку. Впровадження фінансової інклюзії в країні.

Кредит 2. Фінансова інклюзія з позиції НБУ

Тема 2 – Місце фінансової інклюзії у стратегії Національного банку України

Реалізація стратегії НБУ у напрямі запровадження фінансової інклюзії. Моніторинг операційних ризиків платіжних систем для недопущення їх реалізації. Програма дій із фінансової інклюзії в Україні.

Кредит 3. Ефективне використання коштів**Тема 3 – Вибір банку, депозити, кредити, картки**

Базові знання з класифікації банків, критерії для вибору банку. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Складання кредитних та депозитних договорів. Види карток. Безготівкові розрахунки.

Кредит 4. Керування особистими фінансами**Тема 4 – Складання власного та родинного бюджету**

Управління особистими фінансами. Складання бюджету родини. Видатки, доходи, нагромадження та накопичення. Економічна ефективність.

Кредит 5. Цифровізація фінансових послуг**Тема 5 - Валютно-обмінні операції та онлайн-банкінг**

Обмінні установи. Валюта. Гроші. Цифрові гроші. Інструменти онлайн-банкінгу.

3. Структура навчальної дисципліни**Денна форма навчання**

Назви кредитів і тем	Кількість годин			
	ус бог о	Денна форма		
		л.	пр.	с.р.
<i>Кредит 1. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «фінансова інклюзія»</i>				
Тема 1 – Сутність поняття «фінансової інклюзії» у системі інклюзивного зростання	30	2	2	26
Усього	30	2	2	26
<i>Кредит 2. Фінансова інклюзія з позицій НБУ</i>				
Тема 2 – Місце фінансової інклюзії у стратегії Національного банку України	30	2	2	26
Усього	30	2	2	26
<i>Кредит 3. Ефективне використання коштів</i>				
Тема 3 – Вибір банку, депозити, кредити, картки	30	2	4	24
Усього	30	2	4	24
<i>Кредит 4. Керування особистими фінансами</i>				
Тема 4 – Складання власного та родинного бюджету	30	2	4	24
Усього	30	2	4	24
<i>Кредит 5. Цифровізація фінансових послуг</i>				
Тема 5 - Валютно-обмінні операції та онлайн-банкінг	30	2	4	24
Усього	30	2	4	24
Усього годин	150	10	16	124

Заочна форма навчання

Назви кредитів і тем		Кількість годин		
		усь го	в т.ч.	
			л	п
Кредит 1.				

Тема 1.				
	Усього:			
Кредит 2.				
Тема 2.				
	Усього:			
Кредит 3.				
Тема 3.				
	Усього:			
Кредит 4.				
Тема 4.				
	Усього:			
Кредит 5.				
Тема 5.				
	Усього:			
	Усього годин			

4. Теми лекційних занять Денна форма навчання

Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «фінансова інклюдія»</i>	
Тема 1 – Сутність поняття «фінансової інклюдії» у системі інклюдивного зростання	2
<i>Кредит 2. Фінансова інклюдія з позицій НБУ</i>	
Тема 2 – Місце фінансової інклюдії у стратегії Національного банку України	2
<i>Кредит 3. Ефективне використання коштів</i>	
Тема 3 – Вибір банку, депозити, кредити, картки	2
<i>Кредит 4. Керування особистими фінансами</i>	
Тема 4 – Складання власного та родинного бюджету	2
<i>Кредит 5. Цифровізація фінансових послуг</i>	
Тема 5 - Валютно-обмінні операції та онлайн-банкінг	2
Всього:	10

Заочна форма навчання

з/п	Назва теми	Кількість годин
	<i>Кредит 1.</i>	
	Тема 1.	
	<i>Кредит 2.</i>	
	Тема 2.	
	<i>Кредит 3.</i>	
	Тема 3.	
	<i>Кредит 4.</i>	
	Тема 4.	
	<i>Кредит 5.</i>	
	Тема 5.	
	Всього:	

5. Теми практичних занять
Денна форма навчання

Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «фінансова інклюдія»</i>	
Тема 1 – Сутність поняття «фінансової інклюдії» у системі інклюдивного зростання	2
<i>Кредит 2. Фінансова інклюдія з позиції НБУ</i>	
Тема 2 – Місце фінансової інклюдії у стратегії Національного банку України	2
<i>Кредит 3. Ефективне використання коштів</i>	
Тема 3 – Вибір банку, депозити, кредити, картки	4
<i>Кредит 4. Керування особистими фінансами</i>	
Тема 4 – Складання власного та родинного бюджету	4
<i>Кредит 5. Цифровізація фінансових послуг</i>	
Тема 5 - Валютно-обмінні операції та онлайн-банкінг	4
Всього:	16

Заочна форма навчання

з/п	Назва теми	Кількість годин
	<i>Кредит 1.</i>	
	Тема 1.	
	<i>Кредит 2.</i>	
	Тема 2.	
	<i>Кредит 3.</i>	
	Тема 3.	
	<i>Кредит 4.</i>	
	Тема 4.	
	<i>Кредит 5.</i>	
	Тема 5.	
	Всього:	

6. Теми лабораторних занять
Не передбачено навчальним планом

7. Самостійна робота
Денна форма навчання

Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «фінансова інклюдія»</i>	
Тема 1 – Сутність поняття «фінансової інклюдії» у системі інклюдивного зростання	26
<i>Кредит 2. Фінансова інклюдія з позиції НБУ</i>	
Тема 2 – Місце фінансової інклюдії у стратегії Національного банку України	26
<i>Кредит 3. Ефективне використання коштів</i>	
Тема 3 – Вибір банку, депозити, кредити, картки	24
<i>Кредит 4. Керування особистими фінансами</i>	
Тема 4 – Складання власного та родинного бюджету	24

Кредит 5. Цифровізація фінансових послуг		
Тема 5 - Валютно-обмінні операції та онлайн-банкінг		24
Всього:		124

Заочна форма навчання

з/п	Назва теми	Кількість годин
	<i>Кредит 1.</i>	
	Тема 1.	
	<i>Кредит 2.</i>	
	Тема 2.	
	<i>Кредит 3.</i>	
	Тема 3.	
	<i>Кредит 4.</i>	
	Тема 4.	
	<i>Кредит 5.</i>	
	Тема 5.	
	Всього:	

8. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання складається з двох напрямів :

I – формування тестового варіанту освітньої програми за новітнім напрямком;

II – проведення самоаналізу і підготовка звіту стосовно цієї процедури.

Підготовка та захист презентації:

Основне завдання цього виду діяльності – навчити студентів самостійно вирішувати задачі практичного спрямування за тематикою дисципліни. Перевірити і закріпити отримані студентами теоретичні знання, навчити їх систематизувати ці знання і застосувати при дослідженні конкретної теми.

Загальні вимоги до виконання індивідуального завдання:

- 1) робота виконується за заданою тематикою;
- 2) є самостійною роботою студента;
- 3) при формуванні використовується самостійно вигаданий напрямок освітньої діяльності.

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і

фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, залік) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу кредиту.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється **відмінно** якщо він глибоко засвоїв основні поняття, повністю опрацював рекомендовану літературу і вільно використовує отриману з них та з суміжних навчальних дисциплін інформацію у відповідях на поставлені питання, без помилок виконує навчальні завдання, самостійно і критично вміє аналізувати явища і процеси, що відбуваються в освітній сфері та робить правильні узагальнення та висновки;

Студенту виставляється **дуже добре** якщо він засвоїв основні поняття, суть освітнього процесу, основні етапи та особливості їх розвитку, в основному опрацював рекомендовану літературу і без значних труднощів використовує отриману з них та з суміжних навчальних дисциплін інформацію у відповідях на поставлені питання, без суттєвих помилок виконує інші навчальні завдання, самостійно вміє аналізувати явища і процеси, що відбуваються в освітній сфері, та в основному робить правильні узагальнення та висновки;

Студенту виставляється **добре** якщо він засвоїв основні поняття, суть освітнього процесу, основні етапи та особливості їх розвитку, в основному опрацював рекомендовану літературу і без значних труднощів використовує отриману з них та з суміжних навчальних дисциплін інформацію у відповідях на поставлені питання, без суттєвих помилок виконує інші навчальні завдання, самостійно, але з навідними питаннями вміє аналізувати явища і процеси, що відбуваються в освітній сфері, та в основному робить правильні узагальнення та висновки;

Студенту виставляється **достатньо** якщо він точно засвоїв основні поняття, суть аналітичного процесу, основні етапи та особливості їх розвитку, ознайомився з рекомендованою літературою, може іноді залучати знання та інформацію з інших навчальних дисциплін, робить правильні узагальнення та висновки;

Студенту виставляється **задовільно** якщо він не точно і не повно засвоїв основні поняття, суть аналітичного процесу, основні етапи та особливості їх розвитку, недостатньо ознайомився з рекомендованою літературою, не може вільно залучати знання та інформацію з інших навчальних дисциплін, правильні узагальнення та висновки робить, як правило, з допомогою викладача

Оцінка за виконання індивідуального науково-дослідного завдання, завдань самостійної роботи виставляється з урахуванням таких параметрів:

Кількість балів у кінці семестру повинна складати від 250 до 500 балів (за 5 кредитів), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 5 кредитів.

Поточне тестування та самостійна робота					Контрольна робота	Залік	Накопичувальні бали/сума
T1	T2	T3	T4	T5			
60	60	60	60	60	100	100	500

*Примітка. Коефіцієнт для заліку – 0,6. Залік оцінюється в 40 б.

10. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи

11. Методи навчання

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

12. Рекомендована література

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 39, ст.351, із змінами, внесеними згідно із Законами N 221-VII (221-18) від 18.04.2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
2. Акімова О.В. Фінансова інклюдія та інші передумови розвитку фінансового моніторингу в Україні/ О.В. Акімова // «Молодий вчений». Частина 1. Економічні науки. – грудень, 2015. – №12 (27). – С.195-198.
3. Базилук А.В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку / А.В. Базилук, О.В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – К.: НТУ, 2015. – Вип. 1.
4. Бобух І.Н. Стратегічні орієнтири економічного зростання в Україні. Інклюзивність як ключовий пріоритет / І.Н. Бобух, С.М. Щегель // Вісник НАН України. – 2018. – №7. – С.55-70.
5. Варналій З.С. Детермінанти забезпечення інвестиційної безпеки на нанорівні національної економіки / З.С. Варналій, Д.В. Нікітенко // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». – 2018. – №6(14). – С. 72-77.
6. Геєць В.М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк та ін.; За ред. Гейця В.М. : 240 с.– Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – монографія.
7. Громадське радіо. Фінінклюзія: що це таке і чому це так важливо для всіх українців та українців? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.radio/podcasts/rankova-hvylya/fininklyuziya-shcho-ce-take-ichomu-ce-vazhlyvo-dlya-vsih-ukrayinok-ta-ukrayinciv>.
8. Економічна і соціальна рада ООН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org>.
9. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні. – Міністерство економічного розвитку та торгівлі в Україні. – І півріччя 2018 року. [Електронний дос- 31 туп]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=ukUA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>.
10. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2018 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83816603>
11. Крупка І.М. Фінансово-економічна безпека банківської системи України та перспективи розвитку національної економіки / І.М. Крупка // БІЗНЕС ІНФОРМ. Економіка. Фінанси, грошовий обіг і кредит. – 2012. – №6. – С.168-175.
12. Марко Шкрібет Как победить финансовую грамотность? [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/kakpobedit-finansovuju-bezgramotnost-320669/>.
13. Національний банк України Матеріали до круглого столу: “Хто повинен відповідати за фінансову грамотність у країні та як її найкраще розбудувати” Версія 1.0 Київ, 21 жовтня 2015 р. Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://www.slideshare.net/KyivSchoolofEconomics/ss-54390503>.
14. Нечипорук Л.В. Фінансова інклюдія в контексті страхових послуг / Л.В. Нечипорук // Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. – вересень, 2018. – Харків, Україна. – С.411-417.

15. Полях С.С. Фінансова залученість населення як передумова достатнього рівня захисту інтересів клієнтів фінансового сектору / С.С.Полях // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – Суми: СумДУ. – №4. – 2017 р. – с. 43-48.
16. Ревак І.О. Механізм забезпечення фінансової безпеки України. Теоретичний аспект / І.О. Ревак // Науковий вісник 2 Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. – 2009. – С.1-10.
17. Савицька О. Оцінка та шляхи забезпечення фінансової безпеки України / О. Савицька // №3. – С.14–Економічний форум. – 2012.
18. Сак Т.В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції / Т.В. Сак // Інноваційна економіка. – 2013. – №6 (44). – С.336-340.
19. Сапун К.В. Концепція інклюзивного зростання в економіці / К.В. Сапун, Р. В. Селезньова // – С.177-181.
20. Смоквіна Г.В. Фінансова безпека як стратегічна складова економічної безпеки України / Г.В. Смоквіна // Економіка:реалії часу. – 2014. – №3 (13) . – Одеський національний політехнічний університет. – С. 30-36.
21. Степанюк Є. От лозунгов к делу. Зачем нужна финансовая инклюзия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://finance.liga.net/ekonomika/opinion/ot-lozungov-k-delu-zachem-nujnafinansovaya-inklyuziya>.
22. Стратегія Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64754192>.
23. Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні. Звіт про дослідження. Додатковий проект IP-FSS в Україні. Проект регіонального економічного зростання. – листопад, 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83136332>.
24. Фінансова інклюзія // Офіційний веб-сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=3961976&cat_id=3115908.
25. Форум з фінансової інклюзії Finclusion UA [Електронний доступ]. – Режим доступу : <https://finclusion.bank.gov.ua>.
26. Цілі сталого розвитку: Україна (Національна доповідь). – Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=05822f66-290b4b51-a392-347e76eb5f>].
27. CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX. – Access mode: <https://www.transparency.org/research/cpi/%20overview>.
28. Elena Ianchovichina "What is Inclusive Growth?"/ Elena Ianchovichina, Susanna Lundstrom // The World Bank, – February 10, 2009.
29. Financial inclusion is making great strides. The Economist. – Access mode: <https://www.economist.com/special-report/2018/05/03/financial-inclusion-ismaking-great-strides>.
30. Frequently Asked Questions about Financial Inclusion. – Access mode: <https://www.cgap.org/about/faq#why-does-financial-inclusion-matter>.
31. Global Financial Inclusion and Consumer Protection Survey. Report. – 2017. – Access mode: <http://documents.worldbank.org/curated/en/430051513370920202/Globalfinancial-inclusion-and-consumer-protection-survey-2017-report>.
32. Jan Taylor Financial Inclusion Forum. – Kiev. – June 2018.
33. Moody's Analytics. – The Impact of Electronic Payments on Economic Growth. – Access mode: <https://usa.visa.com/dam/VCOM/download/visaeverywhere/global-impact/impact-of-electronic-payments-on-economicgrowth.pdf>.
34. Principles and Report on Innovative Financial Inclusion from the Access through Innovation Sub-Group of the G20 Financial Inclusion Experts Group. – May, 2010.
35. Raquel Almeida (March 2013). "Inclusive Growth: Building up a Concept" / Ranieri, Rafael; Ramos, Raquel Almeida // Brazil: International Policy Centre for Inclusive Growth. ISSN 1812-108X. – 13 January 2015.

36. The Global Findex Database. – 2017. – Access mode: <https://globalfindex.worldbank.org>.

37. The World Bank – Access mode: <http://ufa.worldbank.org>.

38. UFA2020 Overview: Universal Financial Access by 2020. – Access mode: <http://www.worldbank.org/en/topic/financialinclusion/brief/achieving-universalfinancial-access-by-2020>.

39. United Nation. Sustainable Development Goals. Goal 8: Promote inclusive and sustainable economic growth, employment and decent work for all. – Access mode: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/economic-growth/>.